

La UE neoliberal i el futur d'una Europa dels pobles, diversa, solidària i democràtica

VISTA PRÈVIA

Un sistema econòmic al servei de les persones i no dels mercats. Aquest és l'objectiu d'una Europa social que avui és molt llunyana de l'actual UE. Arribar-hi depèn de la capacitat que tinguem de transformar la integració econòmica en unió política. Un pas a redós del qual la UE pot recuperar bona part de la credibilitat que ha perdut arrel de la seva gestió de la crisi econòmica i financera.

Els set anys de profunda crisi de les finances globals, que està sacsejant tota la UE però sobretot la seva perifèria, obliguen a repensar obertament tant un model econòmic que té símptomes de fracàs i esgotament, com l'arquitectura institucional i els principis que han estat guiant el procés d'integració comunitari. Una crisi tan profunda de les regles i institucions dominants acaba fent trontollar aspectes essencials de la nostra societat. La radicalització neoliberal que està en marxa aquests últims anys qüestiona el model de cohesió social, la capacitat per garantir la inclusió laboral i social de les noves generacions, la solidaritat intergeneracional o la cohesió territorial i, finalment, el propi significat i abast de la democràcia, en certa manera la sobirania dels pobles està supeditada a poders aliens, lligada per regles que van exclouent la ciutadania i el poder polític d'àmbits de decisió econòmica essencials.

L'evolució econòmica de la UE en les últimes dècades ha anat mostrant uns resultats precaris, amb taxes baixes de creixement econòmic, escassa capacitat de generació d'ocupació i amb un procés generalitzat de desindustrialització i deslocalització d'empreses. Aquest fet reflexa les conseqüències d'un model d'economia liberalitzada i desregulada amb escreix, atenent a les prioritats estratègiques de les finances i del negoci financerrendista i especulatiu que ha anat laminant l'economia productiva a gran part dels països de la UE, sent especialment greu a la perifèria. Tanmateix, aquests problemes estructurals de fons van estar

**Aquest article recull les principals conclusions de l'estudi de Xavier Vence *An Alternative Economic Governance for the European Union*.*

Traducció: Marina Sagarra

Xavier Vence
Catedràtic d'Economia Aplicada de la Universitat de Santiago de Compostela i líder del Bloque Nacionalista Galego
xavier.vence@usc.es

» Els set anys de profunda crisi obliguen a repensar obertament tant un model econòmic que té símptomes de fracàs i esgotament, com l'arquitectura institucional de la UE

parcialment encoberts durant alguns anys en alguns països a causa de fenòmens de bombolla especulativa propiciats per una política monetària que va permetre crear desequilibris financers interns, entre països que, tot i ser molt diferents pel que fa al nivell de vida i productivitat, compartien una moneda única i un mateix tipus d'interès per part del Banc Central Europeu (BCE).

La desviació de la crisi financera cap a la crisi del deute sobirà va posar de manifest d'una manera definitiva que l'eurozona no constitueix una àrea monetària òptima i que les institucions creades no són aptes per enfrontar-se a una crisi d'aquesta magnitud. La inestabilitat financera va acabar contagiant l'estabilitat dels comptes públics i la resolució d'aquesta última és difícil sense comptar amb els instruments típics de les finances públiques, la política monetària i el Banc Central com a prescriptor d'últim recurs. Com a conseqüència d'aquest fet, la crisi financera es va transformar de forma més clara que en altres latituds en una crisi política i institucional i està obligant a repensar aspectes essencials del procés d'integració i, per descomptat, de la governança econòmica i política de la UE.

El primer element per comprendre i discutir els problemes de la governança econòmica de la UE és reconèixer les característiques bàsiques de la realitat

econòmica de base i la seva evolució real en el marc de les regles i institucions que s'han anat creant al llarg de les últimes dècades. Perquè, si no hi ha altre remei, la bondat de la governança econòmica depèn de la seva adequació i congruència amb la base econòmica i de l'evidència que ens proporciona l'avaluació dels seus resultats.

Una UE heterogènia i desigual

La UE-28 engloba països que presenten una gran heterogeneïtat estructural entre ells. Passa el mateix dins de la pròpia eurozona, la Unió Monetària Europea (UME), composta per disset països. Aquesta realitat de base ha experimentat canvis al llarg de les últimes dècades però continua expressant la molt dèbil convergència real existent entre els diferents grups de països. Aquesta persistent heterogeneïtat i desigualtat que caracteritza la UE i la UME és quelcom que va molt més enllà de l'inevitable i positiva diversitat originada en les especificitats de cada estat membre.

La gravetat dels desequilibris externs i interns, tant productius com comercials i financers, que viuen els països de la perifèria europea durant aquesta crisi, evidencia que cada estat té les seves pròpies necessitats regulatòries resultants de la seva estructura posi-

tiva i que la UE, en la seva configuració actual, no és capaç de satisfer tots els països, anteposant doncs les necessitats dels uns a les dels altres. Aquesta crua realitat obliga a pensar amb més realisme que mai l'enorme complexitat del procés de construcció de la UE. Els fets mostren les conseqüències que no s'hagi produït una convergència real entre els diferents països i que no existeixin veritables mecanismes de reestructuració territorial que vagin encaminats a resoldre aquest problema. Més aviat esdevé tot el contrari. Les polítiques predominants, en particular pel pes de la desregularització i la política de competència, amarren econòmicament els països menys avançats, amb el principal objectiu que les economies més desenvolupades no es vegin perjudicades per les dificultats dels més dèbils, fet que acaba reforçant la desigualtat.

A llarg termini la UE només pot ser viable —i desitjable— si crea les condicions per a una convergència real, fet que requereix dissenyar mecanismes dirigits a la preservació de diversos sistemes productius i una distribució de la capacitat productiva entre països i territoris que garanteixi uns nivells acceptables d'ocupació i remuneracions, de manera que es mantingui una distribució raonable de la població en el territori. Per tal que això sigui possible és necessari proporcionar als governs de

Cada estat té les seves pròpies necessitats regulatòries i la UE, en la seva configuració actual, no és capaç de satisfer tots els països, anteposant les necessitats dels uns a les dels altres

les àrees geogràfiques menys desenvolupades la capacitat de protegir i impulsar aquells sectors que resulten estratègics en les seves regions i que tinguin una vinculació directa amb el territori. Crear condicions per al manteniment de la capacitat productiva i de l'ocupació a la perifèria i impulsar l'atracció i el desenvolupament endogen de noves activitats, requereix mesures de política regional i industrial més audaces, que xoquen sovint amb la cotilla de les polítiques de liberalització i lliure competència que caracteritzen la UE. El problema és que els països més poderosos no només impulsen aquesta mena de polítiques sinó que són obertament recelosos de les mateixes i utilitzen les institucions comunitàries per a una imposició implacable de les polítiques liberalitzadores, fet que ens fa pensar que el procés de construcció de la UE —i tenint en compte la situació econòmica en què ens trobem—, pot veure's seriosament amenaçada a mitjà termini.

El problema de la cohesió és, sens dubte, clau. No només per raons de justícia o per raons polítiques sinó perquè sense cohesió és difícil que es consolidi una àrea monetària única que garanteixi la viabilitat econòmica dels països de la perifèria —que significa que la seva població no es vegi obligada a una mobilitat forçada que obligaria a des-

poblar massivament aquests països, amb la seva llengua i la seva cultura. Si admetem que una liberalització profunda de la UE —creant un veritable mercat únic, sense mesures correctores—, provoca una tendència a la concentració geogràfica de l'activitat econòmica en aquelles àrees amb més fortaleces acumulades, podem pensar que a llarg termini serà difícil que les àrees menys desenvolupades puguin experimentar un desenvolupament real de la seva capacitat productiva i crear ocupació de manera perdurable. Contràriament, es corre el risc de patir una certa desertització productiva de parts importants de la perifèria europea, fet que forçaria a assumir com a normal una pèrdua continuada d'ocupació en certs països i regions amb un fort flux migratori, i introduiria una dinàmica demogràfica molt regressiva en alguns d'aquests països, creant un cercle viciós difícilment reversible.

Aquest escenari de polarització creixent desequilibra totalment tots els comptes externs i els comptes públics i, sobretot, podria suposar una regressió social difícil d'admetre, raó per la qual possiblement aquest escenari podria ser rebutjat, tard o d'hora, pels països més negativament afectats —no pot ignorar-se la realitat irreductible d'Europa amb nacions, llengües i cultures profundament arrelades que impedei-

xen concebre Europa com un espai pla de mobilitat com pot ser, per exemple, els EUA. Per això, més enllà de les miops mesures d'ajust imposades en el fragor d'aquesta crisi, un projecte viable per la UE requereix la implementació de forts mecanismes de cohesió social i territorial, que passen no només per la transferència de fons compensatoris sinó per la implantació d'un sistema d'incentius i profunds canvis en les polítiques del mercat interior amb l'objectiu de preservar la capacitat productiva i de creació d'ocupació i ingressos a les àrees perifèriques d'Europa.

L'experiència de les dues últimes dècades mostra que els fons estructurals i els fons de cohesió són instruments clarament insuficients per enfortir i garantir la cohesió territorial de la UE. Tant per la seva orientació en excés marcada a l'entorn de les infraestructures —que en molts casos convida a fer inversions d'escàs interès estratègic i fins i tot de reduïda utilitat social— com per la seva progressiva reducció i també per la seva vinculació a l'acompliment del pacte d'estabilitat i la implantació del cofinançament com a regla general, acaben esdevenint instruments que contribueixen molt modestament a la cohesió.

En conseqüència, la gravetat i profunditat de la crisi actual obliga a replantejar quin tipus d'UE volem: una UE a diverses velocitats, clarament asimètrica,

» La viabilitat de la UE requereix mecanismes de cohesió social i territorial per preservar la capacitat productiva i de creació d'ocupació i ingressos a les àrees perifèriques d'Europa

amb blocs d'interessos contraposats i on les deficiències dels estats membres més desfavorits puguin provocar un risc de fractura política; o una UE que intenti avançar com un espai cohesionat, amb sòlides institucions democràtiques, on les mesures adoptades condueixin a un camí de convergència real entre els diferents països. En aquest sentit, l'elaboració d'una estratègia que reforci la cohesió obliga a repensar la rellevància dels territoris i les dificultats dels grans estats centrals per garantir la cohesió o convergència interna, així com també a aprofundir en l'avaluació de la funció i les oportunitats de les nacions petites i les nacions sense estat en el marc de la UE. L'evidència empírica mostra que els estats petits presenten millors resultats en termes de creixement econòmic que els grans i també que les nacions sense estat, fet que permet afirmar que una configuració institucional basada en estats més petits no només tindria el mèrit de respectar les aspiracions nacionals de moltes d'aquestes nacions sense estat sinó que, a més, reforçaria Europa en el seu conjunt, impulsaria el creixement i milloraria la cohesió.

Per altra banda, en un entorn mundial extremadament competitiu, és necessària una major regulació de l'economia mundial si volem una millor estabilitat i si pretenem satisfer les

necessitats de les regions menys desenvolupades. I és aquí on la UE podria desenvolupar un paper clau pel que fa a la redefinició de les regles de joc globals. El problema és que l'estratègia de les elits que actualment dirigeixen la UE, com evidencia l'Acord de Lliure Comerç i Inversions que s'està negociant amb els EUA, va justament en la direcció d'avançar en la liberalització dels intercanvis i dels moviments capitals i en la reducció del paper dels governs i fins i tot dels tribunals. Les conseqüències d'aquesta aposta de l'elit de les finances i dels *lobbys* seran desastroses per l'economia productiva de la UE i especialment per la perifèria. En aquest sentit, cal una proposta alternativa que recuperi un paper destacat per la regulació on la intervenció pública és una necessitat per garantir tant la cohesió territorial com la social. Amb això no es planteja que la UE bloquegi o impedeixi el desenvolupament econòmic dels països menys desenvolupats, sinó més aviat tot el contrari. El desenvolupament mínimament distribuït i just, tant pels països ja desenvolupats com per la resta, ha de ser realitzat dins d'un marc regulatori mundial que garanteixi unes condicions mínimes d'equilibri en el procés en qüestió. En cas contrari, els resultats poden ser satisfactoris pel capital que es mou amb gran llibertat en un espai sense fronteres econò-

miques, aprofitant les diferències de costos, regulacions i oportunitats, però pels països pot resultar ingovernable. El caos generat pels mercats desregulats provoca que a mitjà-llarg termini la situació es torni insostenible tant per les economies desenvolupades com per les que es troben en vies de desenvolupament.

El fracàs de Maastricht, la crisi i la radicalització neoliberal

En aquestes dues últimes dècades l'evolució del procés d'integració europea ha estat determinada per l'agenda neoliberal, que pren carta de naturalització a nivell comunitari des de finals dels anys 1980. El Tractat de Maastricht suposa el punt de partida del predomini de la ideologia neoliberal a la UE i des de la seva aprovació les polítiques aplicades han seguit la línia de la desregulació, que s'ha anat reforçant amb el pas del temps.

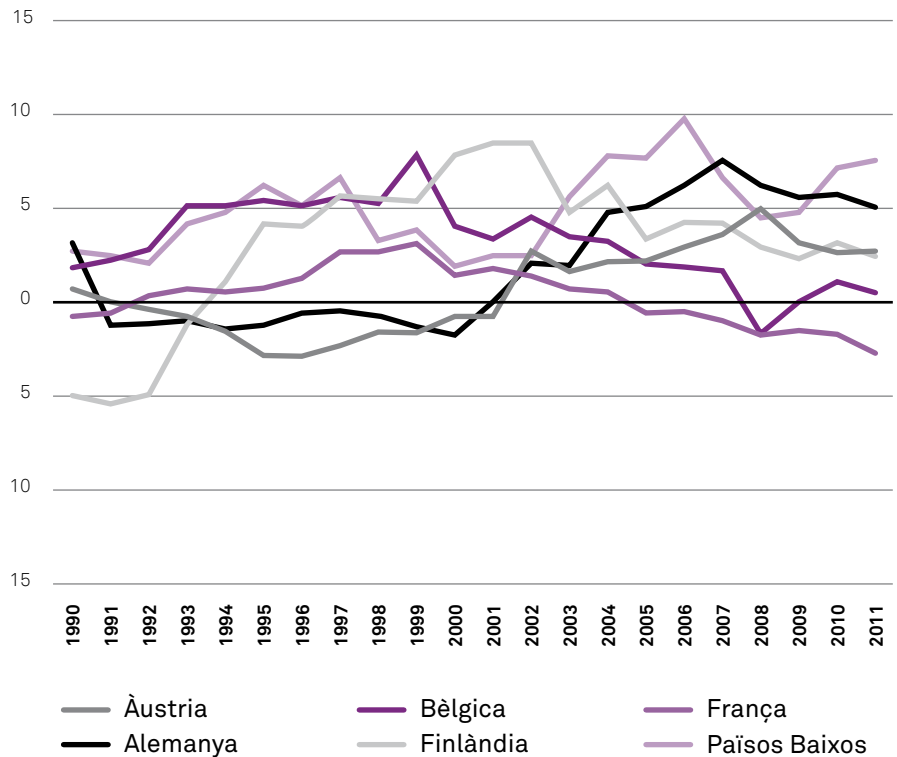
El que estem vivint aquests anys de crisi és la conseqüència d'un diagnòstic erroni sobre l'origen de la crisi del deute i una resposta de l'eurozona igualment —i interessadament— equivocada. Els dirigents dels països centrals de l'eurozona, en especial d'Alemanya, asseguren que la crisi és el resultat de l'endeutament estatal, tot i que en re-

Una UE basada en estats petits no només respectaria les aspiracions nacionals de moltes nacions sense estat sinó que impulsaria el creixement econòmic i la cohesió social d'Europa

Gràfic 01

Balances comercials: Àustria, Bèlgica, Finlàndia, França, Alemanya i Holanda, 1990-2011 (% del PIB)

Font: Elaboració pròpia. Dades extretes del FMI.

alitat no va ser la despesa fiscal la que va originar la situació crítica, sinó una concessió descontrolada de crèdits per part dels bancs. En altres paraules, l'increment dels deutes dels estats no va ser la causa sinó una conseqüència de la recessió econòmica provocada per l'explosió de la bombolla financera. Per això el que realment s'hauria d'integrar en l'estructura institucional de la UE no només és l'austeritat fiscal sinó una estricta reglamentació financera prudential. Sense altres canvis en les bases del model, les mesures d'austeritat no disminuiran el deute públic sinó que crearan un cercle viciós a l'eurozona. En la mesura que els estats restringeixen cada cop més les despeses, es contrau la demanda final i conseqüentment el creixement econòmic, i fa que la càrrega impositiva sigui baixa perquè l'economia no creix, fent que el dèficit fiscal no disminueixi sinó que augmenti. En realitat ja hem comprovat que els plans d'austeritat implementats des de 2009 —i amb severitat absoluta en els països de la perifèria europea— no han ajudat en tres anys a restablir l'equilibri financer dels estats endeutats, ni tan sols a començar una sendera en aquesta direcció; en canvi, sí que han frustrat la tímida recuperació observada el 2010 i enfonsat Europa en una nova recessió des de finals de 2011 que es prolonga

en forma d'estancament i amenaces de noves recessions. La conseqüència és un deteriorament dels serveis públics i una desigualtat més gran en la distribució de la riquesa a nivell

europeu que afavorirà el capital i les finances i que anirà en detriment dels treballadors i perceptors de pensions i subsidis. Aquesta és, en essència, l'última causa de l'actual crisi europea i

» Cal una proposta alternativa on la intervenció pública és una necessitat per garantir tant la cohesió territorial com la social

les prolongades mesures d'austeritat agreujaran aquesta configuració, desmantellant el que s'ha denominat «model social europeu».

En aquest sentit, el nou pacte d'estabilitat i creixement suposa un agreujament de les ja complicades situacions econòmiques de molts països, al mateix temps que implica un important lligam perquè els estats puguin prendre aquelles mesures que millor s'adaptin a les seves necessitats per impulsar el creixement, fet pel qual haurien d'existir altres polítiques encaminades a la reducció i contenció del dèficit sense que aquestes bloqueguessin el creixement i el desenvolupament econòmic. L'adopció de mesures per tal de recuperar uns comptes macroeconòmics més equilibrats no pot centrar-se en accions dirigides de forma unívoca i unilateral a les retallades de la despesa pública, aplicant mesures d'extrema austeritat, o elevant els impostos a les capes d'ingressos mitjans o modestos. Tant les unes com les altres tenen un impacte negatiu en el consum i, per tant, contrauen la demanda, l'activitat econòmica i l'ocupació. Els seus efectes estan esdevenint devastadors en els països de la perifèria europea i ja arrossegueu diversos anys de depressió que encara poden prolongar-se durant molt de temps; és més, el conjunt de la UE acaba sent arrossegat cap a una situació d'estancament prolongat.

Un BCE al servei de la banca

Tenint en compte les apreciacions suarres esmentades el veritable taló d'Aquilles de l'arquitectura institucional de la UME està en el disseny i funció del BCE —i l'Eurosistema en el seu conjunt. Per això cal replantejar-se d'arrel el paper que ha de jugar el BCE, ara i de cara al futur. La primera opció seria que el BCE seguís actuant de la mateixa manera que ho ha estat fent fins ara, és a dir, com un organisme independent dels estats i dels governs, l'únic objectiu del qual seria aconseguir l'estabilitat de preus i no el creixement o l'ocupació ni l'actuació com a prestador d'última instància. Com hem vist, aquesta opció resulta molt negativa per l'estabilitat financera i el creixement econòmic de l'eurozona i de forma molt especial per un important nombre de països membres. A més, com que actua prioritàriament com a generador de liquiditat per la banca privada, les seves actuacions d'injecció massiva al sistema financer per tal d'evitar la seva fallida, no han fet més que proporcionar a aquest sistema una immensa quantitat de recursos —per exemple un bilió d'euros entre desembre i febrer de 2012—, fet que consolida un model de banca de dubtós interès per a l'economia productiva i li atorga un gran poder per seguir coaccionant les polítiques de

molts governs i desestabilitzar l'economia d'un gran número de països a escala internacional.

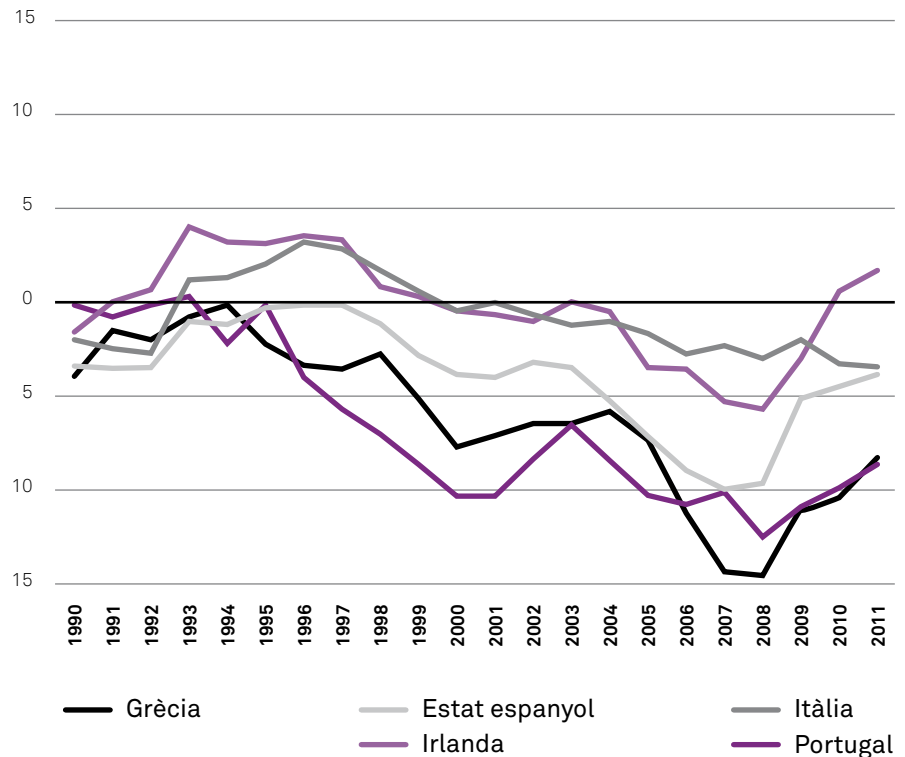
Així doncs, tenint en compte que per l'estabilitat de la zona euro el BCE no pot seguir actuant com ho ha fet fins al moment, els dirigents de l'eurozona, capitanejats per Alemanya, estan assajant possibles solucions parcials mitjançant el desenvolupament d'instruments complementaris que d'alguna manera supleixin les carències del BCE. Una via va ser la creació d'un «fons de rescat» per fer front al problema del deute sobirà d'alguns països de la perifèria: el Fons Europeu d'Estabilitat Financera —en vigor fins el 2012. Amb aquest fons s'intenta calmar mínimament l'espiral de deute dels països «rescatats» dels quals preveuen dràstics programes de retallades de la despesa pública. Aquest fet, a la pràctica, està portant al col·lapse d'economies com la grega, la irlandesa o la portuguesa. Un nou fons de major dimensió i abast és el Mecanisme d'Estabilitat Financera, que va començar a operar el 2012. En tot cas, també aquesta solució només tindria una transcendència limitada a curt/mitjà termini, ja que si no s'actua sobre molts conflictes que es troben a l'arrel de l'actual crisi, a llarg termini tornarien a sorgir i cada vegada amb més força. Una opció més avançada seria la creació de la Unió Bancària

L'increment dels deutes dels estats no va ser la causa sinó una conseqüència de la recessió econòmica provocada per l'explosió de la bombolla financera

Gràfic 02

Balances comercials: Grècia, Irlanda, Itàlia, Portugal i Estat espanyol, 1990-2011 (% del PIB)

Font: Elaboració pròpia. Dades extretes del FMI.

Europea, la unió fiscal i la unió política que va ser plantejada de forma genèrica en les discussions prèvies de la Cimera Europea de juny de 2012, però que no es va substanciar en acords, ni tan sols preliminars. Per part d'Alemanya la seva formulació semblava estar vinculada i supeditada sobretot al control efectiu del dèficit/deute i a la cessió de sobirania per a la seva supervisió per part de les autoritats centrals. Aquest enfocament comptable i roí no pot definir un projecte de futur per a la UE. Per tant, aquesta opció conservadora de no tocar l'estatut del BCE i limitar-se a crear fons per impulsar polítiques de rescat i autoritat, esdevé un fort mur per al desenvolupament econòmic de molts països de la zona euro, i pot conduir al col·lapse de l'eurozona en una eventual desarticulació de la seva configuració actual.

La segona opció residiria en el fet que el BCE modifiqués en gran mesura el seu funcionament, és a dir, que aquest organisme es comportés i assumís objectius de la mateixa manera que ho fan la majoria dels bancs centrals de la resta de països desenvolupats. El BCE ha de tenir entre els seus principals objectius no només el control de la inflació sinó també el servir a les necessitats econòmiques dels diferents països, actuant, per exemple, com a prestador d'última instància. Però per

tal que aquesta segona via fos possible, s'hauran de superar els dos problemes principals. El primer d'ells és que l'Alemanya actual veta qualsevol intent de modificació de les funcions a realitzar

pel BCE, en particular la seva conversió en prestador d'últim recurs dels estats. El segon és que en el cas que el BCE assumís un major número de funcions, el grau d'integració, cooperació i integra-

El que realment s'hauria d'integrar en l'estructura institucional de la UE no només és l'austeritat fiscal sinó una estricta reglamentació financera prudencial

ció de la zona euro hauria de ser molt més gran: necessitaria el recolzament d'un tresor comú europeu i aquest fet requeriria la creació d'un veritable govern europeu, és a dir, donar un salt qualitatiu cap a una unió política. Això implicaria un nou Tractat i tenint en compte els moviments polítics de fons en els diferents països sembla un escenari difícilment previsible i que planteja grans dificultats.

La desregulació i liberalització de les finances i els serveis

La UE guiada per les finances es caracteritza, paradoxalment, per un limitadíssim avenç en la regulació comuna de l'activitat bancària i financera. De fet, les regles i els sistemes de supervisió i control segueixen sent essencialment estatals. La funció assignada al BCE i l'Eurosistema se centra exclusivament en l'estabilitat de preus però ignora completament l'estabilitat financera. De la mateixa manera que el pacte d'estabilitat i creixement se centra en la inflació i els desequilibris dels comptes públics però s'oblida dels desequilibris reals i financers. En canvi, la crisi ha esclatat justament en les finances com a conseqüència, entre d'altres causes, de la seva desregulació i de la despreocupació per la seva creixent in-

estabilitat. És amb prou feines a partir de la crisi que les institucions comunitàries comencen a desenvolupar una regulació més exigent per a aquest sector. Les set mesures promogudes en els dos últims anys, algunes a debat al Parlament, intenten fer els primers passos per augmentar el control i la supervisió financera a Europa.

Aquestes set directives corregeixen, parcialment, els problemes que mereixien certa atenció, però no aborden els problemes essencials sobre el paper del sistema financer en l'economia actual. En primer lloc, la nova regulació no aborda la manifesta incapacitat del sistema financer de la majoria de països a l'hora de drenar el crèdit cap al finançament d'activitats productives, particularment en el cas de les pimes. No sembla realista pensar que el problema del racionament de crèdit que pateixen les pimes europees es pugui solucionar a través del recurs al finançament de capital de risc ni als mercats alternatius de valors. Segurament aquesta sigui la solució per a les empreses de sectors molt concrets —tecnologies de la informació, biotecnologia...— però la majoria de pimes, sobretot les que operen en sectors més tradicionals, seran absolutament incapaces d'accedir a aquestes fonts de recursos i continuaran dependent d'un crèdit bancari cada cop més escàs. Això podria passar per

un tipus de mesures diferents com podrien ser la separació de les entitats financeres en funció del tipus d'activitats que realitzin —especialització vs. banca universal—, l'enfortiment de la banca pública, la banca regional de desenvolupament o altres mesures encaminades a incrementar aquest volum de crèdit bancari. En segon lloc, falta una regulació realment exigent dels paradisos fiscals, començant pels que estan a dins de la pròpia UE o en països i territoris «singulars» situats entre les seves fronteres —Illa de Man, Illes Fèroe, Luxemburg, Liechtenstein, Suïssa, Andorra, Gibraltar, Mònaco...—. En tercer lloc, no s'avança realment en el control de productes financers complexos, com certs tipus de futurs o derivats. No s'ataca el problema de la innovació financera ni es regulen productes o pràctiques amb un cert potencial per distorsionar el mercat, creant bombolles que desequilibren l'economia, com podrien ser les operacions d'alta freqüència i els nous sistemes operatius creats pels bancs d'inversió. En quart lloc, la crisi provocada per la pèssima tasca desenvolupada per les agències de ràting en la valoració del deute sobirà de diversos països va impulsar a la UE a prendre mesures, entre les quals es troba la d'obligar a cada entitat financera a avaluar de manera independent els productes que formen part de la

En la mesura que els estats restringeixen cada cop més les despeses, es contrau la demanda final i consegüentment el creixement econòmic

seva cartera d'actius. El problema que veiem en aquest fet és que les entitats financeres poden veure's temptades a efectuar valoracions tendencioses en funció dels seus propis interessos. Potser l'única solució perquè les qualificacions siguin el més objectives possible és que dependran d'un organisme públic independent. Finalment, és necessari que la regulació europea separi les simples activitats d'intermediació financera d'aquelles que es desenvolupen en mercats financers més complexes i arriscats, com els de derivats, activitats de gran risc que en molts casos estan altament acomodades.

Les directives de serveis i lliure implantació, afegides a les anteriors, reflecteixen l'asimetria del procés de construcció europea i la necessitat de valorar des de l'ordre constitucional intern la conjunció del principi de primacia del dret comunitari amb el fet que aquest ordenament comunitari és difícilment abastable. En el pla intern la constitució econòmica es modula pels drets fonamentals, els principis rectors i altres previsions que permeten tant la plasmació del pluralisme polític com la protecció d'altres valors que són el reflex de la nostra configuració com a estat social. Però, en la mesura en què la UE no aconsegueix avançar en la construcció política d'un territori unit per drets ciutadans acceptats uni-

formement pels estats membres i, en canvi, manté el procés de construcció econòmica, es corre el risc —i la Directiva 2006/123/CE de serveis en sembla un exponent clau— que les llibertats econòmiques puguin qüestionar drets que, paradoxalment, tenen un ancoratge constitucional amb el màxim nivell de protecció en els ordenaments interns dels països membres. Tant la legislació com la jurisprudència comunitària sembla col·locar sota sospita i sotmetre a una interpretació summa-ment restrictiva moltes de les nocions clàssiques que regeixen l'actuació de les nostres administracions públiques o que ens defineixen com un estat social, per exemple, posant la llibertat d'establiment per sobre dels drets laborals o drets bàsics com el de vaga.

La necessitat d'una refundació democràtica de la UE

L'anàlisi d'aquesta deriva de la UE en el marc del procés d'hiperglobalització neoliberal no pot ignorar els seus efectes sobre la qualitat democràtica dels diferents països. No hi ha dubte que les capacitats que tenen els estats per poder dissenyar i aplicar polítiques ajustades a les necessitats del seu desenvolupament es veuen cada vegada més diluïdes en un entorn econòmic amb

més excés de desregularització i liberalització. El capital —i els seus *lobbys*— s'apodera de la capacitat de l'estat i de les institucions de governança creades al marge del control democràtic —BCE, comissions d'energia, comissions de telecomunicacions, comissions de la competència...— perquè es prenguin les decisions que més li convinguin i es produeixi una continua pèrdua de la capacitat democràtica, ja que s'anteposen les necessitats del capital a les necessitats dels individus que formen una societat; aquests són desplaçats i es subordinen a les exigències del capital.

En aquest sentit, si es pretén que el procés de construcció europea garanteixi una qualitat democràtica mínimament exigent, creiem que és molt necessària una reconsideració de les regles neoliberals que avui regulen l'activitat econòmica mundial i que tenen un impacte directe sobre la vida interna de la UE i dels seus pobles. Així doncs, considerem que la UE ha de revisar els seus acords amb la Organització Mundial del Comerç i altres tractats que regeixen el comerç internacional, l'extrema liberalització dels quals no només condueix a la desaparició d'una gran part de la capacitat productiva de moltes regions —amb una intrínseca depressió econòmica amb les respectives conseqüències d'atur i exclusió social—, sinó que acaba encausant els

Si es pretén que el procés de construcció europea garanteixi una qualitat democràtica mínimament exigent, és molt necessària una reconsideració de les regles neoliberals

mateixos fonaments de la democràcia. El fet de limitar radicalment la sobirania i la capacitat de decisió dels pobles en relació als aspectes essencials de la seva vida econòmica i del seu propi model social i de convivència, pot acabar desvirtuant l'efectivitat de l'elecció dels ciutadans i degradant la democràcia. I això pot provocar també el desinterès per les pròpies institucions polítiques així com una profunda desafecció, com la que veiem avui en dia, per les institucions comunitàries —i, de retruc, per les estatals i nacionals. ◀

MÉS INFORMACIÓ

VENCE, Xavier (et al). *An Alternative Economic Governance for the European Union*. Brussel·les: Centre Maurits Coopieters, 2012.
